

Все під контролем

Від 20% до 30% пального агропідприємств розкрадається чи використовується не за призначенням. Скоротити ці втрати можливо за допомогою системи GPS-моніторингу.

МАКСИМ ГОРБАТЮК, компанія «РКС»

Розвиток агропромислового виробництва України постійно висуває нові вимоги щодо інтенсифікації всього комплексу робіт. Потрібно вирішувати питання, які ще вчора здавалися практично нерозв'язними. З'явилася значна кількість агрохолдингів і великих сільськогосподарських підприємств з багатомільйонними інвестиціями, які мають в обробітку великі площі землі. Інвестори виділяють кошти на придбання сучасної високопродуктивної сільгосптехніки, впроваджують сучасні інтенсивні технології ґрунтообробки. Але методи управління такими масштабними господарствами багато у чому залишаються старими та не відповідають вимогам часу. Тому власники і менеджмент компаній шукають нових методів управління та інструментів контролю. І тут їм на допомогу приходять сучасні інформаційні технології, зокрема системи GPS-моніторингу.

Комплексна система GPS-моніторингу дозволяє за допомогою спеціального обладнання, встановленого на транспортні засоби або

будь-яку сільгосптехніку, контролювати на відстані її місцезнаходження та стежити за її переміщеннями. Також вони мають багато додаткових функцій, серед яких контроль стану різноманітних датчиків вузлів і агрегатів, контроль виконання маршрутних завдань та обсягу виконаних польових робіт та інше. Але найбільш затребуваним на ринку нині став контроль витрат пального.

Чому пальне?

Ні для кого з аграріїв не секрет, що одну з найбільших статей затрат у виробництві сільгосппродукції складають пально-мастильні матеріали. Як правило, вони сягають до 30–35 відсотків загальних затрат, а в деякого навіть і більше. Питання, наскільки раціонально відбувається їх використання та чи можна скоротити такі показники, турбує інвесторів, які вкладають кошти і чекають роками на віддачу. Але історії про хитрі схеми крадіжок пального, несанкціонований злив або витрати повторюються з року в рік. Одною з причин

цього є відсутність ефективних інструментів контролю, а іншою – незацікавленість майже усіх ланок керівництва, крім власників та інвесторів, у раціональному використанні ПММ. Як свідчить негативний досвід багатьох господарств, вигоду з такого «неефективного використання» пального у багатьох випадках мають не лише водії або механізатори. Тут мова йде про «бізнес» на сотні тисяч гривень, в якому задіяні керівники середньої і вищої ланок підприємств. Відповідно боротися з цим можна лише за допомогою систем GPS-моніторингу.

Обережними кроками

Процес впровадження комплексних цих систем в сільському господарстві України почався приблизно у 2008 році і зараз набирає обертів. Як правило, це відбувається наступним чином. Компанія приймає рішення про впровадження системи GPS-моніторингу і встановлює обладнання на декілька одиниць техніки. Це так званий пілотний проект. У ході реалізації пілотного проекту керівництво компанії знайомиться з можливостями системи і переконується у доцільності впровадити її на решті транспортних засобів. Після завершення пілотного проекту починається реалізація основного проекту. У свою чергу цей процес поділяється на етапи: система впроваджується в окремих господарствах холдингу, крок за кроком. Для того щоб система працювала ефективно, великі агрохолдинги створюють регіональні та центральний дис-

Зафіксований системою GPS-моніторингу факт крадіжки пального у конкретному місці на полі

Розміщення апаратного пристрою на сільгоспмашині

Встановлений датчик палива

петчерські пункти. Регіональні диспетчери контролюють усю техніку, що належить до їх регіону. Центр має можливість «бачити і контролювати» все – рух всієї сільгосптехніки, наявної у господарствах. Диспетчери, що знаходяться біля моніторів комп'ютерів, за допомогою спеціального програмного забезпечення виконують оперативний контроль за технікою. Вони також готують зведені звіти для керівництва та інших служб. Однак компанії – користувачі цих послуг одразу ж зіштовхнулися з іншими проблемами.

Наші «умільці» і як з ними боротися

Вітчизняні «винахідники» постійно намагаються перехитрити систему за допомогою електронних або механічних засобів і все одно отримати доступ до пального. Вони винаходять різноманітні методи, до яких західні колеги навряд чи додумалися. Варто підкреслити, що за великого бажання апаратні засоби GPS-моніторингу можна вивести з ладу. Такі факти відомі практично в кожному з господарств, з якими нам доводиться співпрацювати. Але інформація про відсутність сигналу GPS чи відключення живлення одразу потрапляє до диспетчера. Всі факти втручання в систему оперативно стають відомими.

Слід наголосити, що успішна реалізація таких технічно складних проектів залежить не тільки від виробника та постачальника системи. Для ефективної боротьби з фактами протидії окремих представників персоналу потрібно застосовувати жорсткі організаційні заходи при виявленні крадіжок ПММ. Досвід свідчить, що там, де керівники господарств зацікавлені у припиненні несанкціонованого

відбору пального, все працює як слід. Інакше навіть система GPS-моніторингу не допоможе.

Типовий приклад трапився нещодавно в одному з агрохолдингів. Один з механізаторів, намагаючись обманути систему контролю, постійно зливав невеликий обсяг пального з трактора – всього 10 л за робочий день. Система фіксувала ці втрати, причому це ставалося в одному і тому ж місці на полі. Але працівник пояснював це тим, що саме в цьому місці дуже великий нахил земної поверхні і це похибка датчика. Довести факт крадіжки не вдавалося доти, доки служба безпеки компанії не виїхала безпосередньо на місце і не проконтролювала рух техніки – вони побачили на власні очі факт зливу пального. В іншому випадку механізатор встановив міні-насос, який викачував пальне з баку трактора під час руху. Важко було довести факт крадіжки, але перевірки пального система фіксувала. Раптова перевірка механізатора виявила крадіжку.

Досить поширеною стала практика крадіжок пального не пересічними механізаторами, а фахівцями середньої ланки і навіть керівниками філій та відділень компанії на місцях. Крім банальних приписок чи зливання пального ці фахівці почали використовувати техніку для вирощування сільгоспкультур на невеликих площах полів, які вони самі беруть в оренду поруч з землями агрохолдингу. Тобто техніка, ПММ, насіння, добрива та ЗЗР агрохолдингу використовувалися для обробітки кількох полів, що перебували в оренді сторонніх осіб. Звичайно, все списувалося як діяльність компанії. Останні версії програмного забезпечення дозволяють наносити карти полів і фіксувати всі випадки використання

техніки на чужому полі. Без GPS-моніторингу виявити ці факти практично неможливо, бо існує ціла система кругової поруки.

Якщо вантажні автомобілі підприємства заправляються на АЗС інших компаній, то існує інша система крадіжок: купувати чеки, продавати паливні талони, заправляти частково по паливних картках, а різницю отримувати готівкою. Все це можна попередити, використовуючи зазначені методи.

Крім того, потрібен комплексний підхід до вирішення проблеми: система контролю за паливом повинна не лише карати недбалих працівників, а й стимулювати дбайливих.

Висновок

Можна констатувати, що сучасні системи супутникового моніторингу є не тільки дієвим засобом контролю сільськогосподарської техніки, а й ефективним інструментом управління транспортним парком. Як свідчить досвід, інвестиції в придбання та впровадження таких систем окупуваються менш ніж за один сільськогосподарський сезон, а витрати на пальне та обслуговування техніки значно зменшуються. Прибуток, пов'язаний з підвищенням керованості підприємства, більш ефективним плануванням та використанням техніки, важко оцінити у кількісних величинах, але його відзначають усі керівники, що впровадили систему GPS-моніторингу. Тому придбання обладнання слід розглядати не як недоцільну в умовах фінансової кризи витрату коштів, а як зменшення витрат та перехід на більш економічні та ефективні методи організації бізнесу.

oleksandr.gorda@agpmedia.com.ua